

Handwritten signature and initials

Oslo, den 13. februar 1970.

Det er beklagelig at jeg ikke var til stede mandag da du oppsøkte meg for å snakke litt om de kryptiske bemerkninger i direksjonens kommentarer til regnskapet, der en viser til plasseringen av 96 mill. dollar i Hambros Bank og Lazard Brothers.

Jeg er enig i at representantskapet trenger en nærmere redegjørelse. Jeg tror ikke at en skal gjøre det i det kommende representantskapsmøte, men prøver å få holdt et møte med Den faste komité og Desisjonskomitéen så snart som mulig.

Jeg vil med en gang si at dette er en sak som jeg personlig har mislikt meget sterkt, og det gjør også de øvrige medlemmer av direksjonen.

Jeg forstår det slik at du har fått en del dokumenter, men det mangler formodentlig en del som forklarer hvorledes denne saken kom opp, og hvorledes denne ordning med Hambros Bank og Lazard Brothers kom i stand.

Jeg tror at det er best at du ser på disse dokumenter før vi snakker sammen. Jeg vil gjerne påpeke at da jeg i sin tid forsøkte å komme med et opplegg til Regjeringen, var det mitt forslag at om skipsverkstedene måtte ha subsidier, skulle det gjøres i en åpen form ved at en foreslo for Stortinget at det ble bevilget et beløp til nedskrivning av renten.

Det var et forslag som industriens egne folk likte svært dårlig, og det er ikke så vanskelig å finne motforestillinger hos Regjeringen heller.

Dette forslag ble derfor ikke tiltrådt av Regjeringen. Isteden er altså etablert en indirekte subsidieordning via Norges Bank.

Utgangspunktet var dette at rederne og/eller verkstedene skulle kunne få lån til en rente på ca. 6,3 %. Dette skulle skje ved at Norges Bank satte inn innskudd for beløp som nevnt, til en rente som når en tok hensyn til den rente som måtte betales på andre midler, brakte belastningen for låntakeren ned til 6,3 %.

Da denne ordning kom i stand, var det internasjonale rentenivå nok høyere enn de 6,3 %, men ikke så mye at det ble noe svært tap på Norges Bank av den grunn. Men fordi en har bundet seg til ordningen for flere år, og renten er gått voldsomt opp ute i verden, er rentetapet nå meget betydelig når en ser dette i forhold til hva vi kunne ha oppnådd om vi hadde plassert disse midlene på annen måte. Jeg ville tro at det dreier seg om et beløp som kan settes til i hvert fall 20 mill. kroner pr. år.

Denne situasjonen oppstod ikke minst fordi det fra verkstedenes side var vesentlig at de kunne gi faste tilbud til dem som kunne tenke seg å kontrahere skip her i landet. De må jo konkurrere med utlandet, hvor slike faste tilbud kan oppnås.

Det er riktig at en bestemt bransje blir så å si favorisert; men som alle vet, har de aller fleste land forskjellige subsidieordninger. Nettopp for skipsbyggingsindustrien er en del av disse ordningene etablert via sentralbanken. Det gjelder blant annet den danske ordning.

Når det tales om statsmyndighetene, er dette uttrykt vagt; men sammenhengen er at Regjeringen sendte et offisielt brev og bad om at Norges Bank etablerte en slik ordning. Vi forlangte at Regjeringen skulle gjøre en formell henven-delse, og at dette skjedde etter at saken var blitt omtalt i Industrikomiteén. I den forbindelse vil jeg påpeke det forhold som vanskeliggjorde behandlingen av saken i direksjonen noe, nemlig at Borgen var formann i Industrikomiteén og Einar Gerhardsen medlem av den.

Getz Wold og jeg har aldri lagt skjul på vår oppfatning, og den er at det er ikke en fornuftig anvendelse av realressurser når vi har fått en så sterk utbygging som tilfellet er, av skipsbyggingsindustrien. Den er en konkurranseutsatt næring, og det har vært vårt syn at vi burde være glad til at andre ville betale oss subsidier for å kjøpe skip i utlandet.

Men saken har naturligvis andre sider, og det gjelder også den politiske, hvor hensynet til sysselsettingen og fagorganisasjonen kommer inn.

For å så fast noe vesentlig er altså situasjonen den at Norges Banks direksjon ikke har hatt noe ønske om å etablere en slik ordning. Den er ikke kommet i stand etter forslag fra

oss; men vi er bedt av Regjeringen om å gjennomføre den, og Regjeringen har skaffet seg dekning i vedkommende komité i Stortinget for den.

I denne saken kan en reise det meget interessante spørsmål i hvilken grad Norges Banks organer kan hevde at de autonomt forvalter Norges valutabeholdninger. I spørsmålet om plassering i gull har vi omhyggelig passet på at Regjeringen har gitt sin tilslutning til vår linje, og saken har også vært forelagt i Finanskomitéen.

Som du vel er klar over, går jeg kanskje mye lenger enn de fleste andre riksbanksjefer i å hevde at vi er et forvaltningsorgan som Regjeringen må ha en betydelig innflytelse på. Det må etter min oppfatning også gjelde dette spørsmål. Vi er ikke "eiere" av valutabeholdningene i den forstand at vi skal se på spørsmålet om forvaltningen av dem utelukkende som et spørsmål om Norges Banks inntekter.

Som du selv nevner, plasserte vi i 1950-årene en del midler i amerikanske banker, hvor formålet var å agne slik at bankene gav ønskede lån til norske redere. På det tapte vi bare bagatellmessige beløp i inntekt slik at en forsså vidt kunne se bort fra den siden den gangen.

Men nå er altså inntektstapet hvis man ser det fra et regnskapsmessig synspunkt, meget betydelig. Igjen reiser det spørsmål om hensynet til inntekten er det eneste avgjørende. En må naturligvis alltid se på likviditeten. I alle disse spørsmål er det etter min oppfatning nødvendig at de politiske myndigheter blir konsultert, og jeg er tilbøyelig til å gå så langt som å si at også i denne sammenheng må de politiske organer være bestemmende.

Jeg tror i hvert fall ikke at bankens organer kan hevde at de er tillagt den oppgave å så å si maksimalisere Norges Banks overskudd, og at dette skal være det eneste kriterium for disponeringen. De valutabeholdninger vi har, er nasjonens reserver, og de er blant annet til for å kunne bli satt inn som buffere om vi råker ille ut i vår alminnelige økonomi.

En venter også at Norges Banks valutareserver kan komme til å gå veldig ned som følge av en lite velkomponert økonomisk politikk. Men av den grunn kan vi ikke si at vi nå vil bestemme over denne politikk. Vi-

Vi har naturligvis lov til å gi råd og fremholde de råd vi har gitt. Men vi kan ikke nedlegge noen slags veto mot en

økonomisk politikk som tapper banken for reserver og dermed bringer dens inntekter ned.

Jeg vil ikke uten videre overføre dette resonnement på den situasjon som vi nå står overfor. Men jeg mener fremdeles at det er meget vanskelig for Norges Bank å si at vi ikke vil medvirke til en ordning som Regjeringen ønsker, og som den har politisk dekning for så langt en kan kreve det i forhold til Stortinget.

Men jeg peker på ny på at jeg gav det råd at man skulle gå til Stortinget og åpent foreslå at man skulle betale et rentesubsidium.

Jeg ser gjerne at denne saken blir diskutert i Representantskapet, men jeg tror helst etter en forberedelse sann som jeg antyder ovenfor.

Det Getz Wold og jeg er redd for, er at vi får en anmodning om å gå enda lenger. Verkstedene er nå i store vanskeligheter både med å skaffe seg byggelån og å få midler. Det er fristende for Regjeringen å prøve å gå videre på den vei som en dessverre slo inn på. Vi i direksjonen trenger støtte for å stå imot det press som jeg regner med at vi blir utsatt for.

Jeg vil gå så langt som til å si at representantskapet bør finne seg fritt til å kritisere direksjonen for hva den har vært med på, eller rettere sagt har bestemt etter press fra Regjeringen. Men en skal naturligvis være litt varsom med motiveringen for hva en gjør, og jeg tror, som sagt, ikke at en bør kjøre ensidig på det synspunkt at Norges Bank på den måten har fått en mindre inntekt enn den ville ha fått om ordningen ikke var kommet i stand.

Norges Bank skal være en serviceinstitusjon i landets tjeneste, og dens regnskapsmessige resultat skal ikke være noe uttrykk for om denne servicefunksjon er tilfredsstillende oppfylt.

- 5 -

Byrettsjustitiarius Andreas Cappelen,
4000 STAVANGER

P.S. Etter å ha lest gjennom det jeg hadde diktert, oppdager jeg at jeg har glemt det meget vesentlige poeng at "gangen" i saken og beslutningene i direksjonen går fram av direksjonsprotokollene. Disse har på vanlig måte vært forelagt den faste komité, som således har vært kjent med transaksjonene.

E.B.